

Azra İşmen 5 dakikada okunur

Günümüz pesimizmine eleştirel bir cevap

Olgu Ülkenciler'in ArtOn İstanbul'da 9 Haziran'a dek devam etmekte olan sergisi *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar*, adını Stefan Zweig'in kısa denemelerinden oluşan aynı isimli kitabından alıyor. Sergiyi, sanatçıyla stüdyosunda gerçekleştirilen söyleşi sonrası Azra İşmen değerlendirdi

Olgu Ülkenciler, Anlatılan Senin Hikayendir, De Te Fabula Narratur, 2018, Tuval üzerine karışık teknik, 168 x 168 cm

Olgu Ülkenciler, çalışmalarını Spartaküs ayaklanması, Fransız Devrimi, uzaya gönderilen ilk uydu gibi insanlık tarihindeki mihenk taşı niteliğindeki olaylar ile Karl Marx, Dmitri Şostakoviç, Maximilien Robespierre ve Bertolt Brecht gibi dayatılan koşulların sınırlarını aşabilmiş, ilham verici, 'yaratıcı bireyler'den hareketle kurguluyor. Sanatçı, ilk kişisel sergisi *Made In Ülkenciler'de* neoliberalizmin küresel anlamda egemen olduğu 80'lerde büyüyen kuşağın apolitik karakterini resimlerinin temeline yerleştirmiş, *Das Fenomen* sergisinde ise devrim fikri ile bireysellik ve toplumsallık anlayışının geçirdiği dönüşümleri ele almış, *Zevkli Rezalet'te* ise, sanat üretiminin popüler kültürün talebiyle örtüşmesi durumunu eleştiren, kinâyeli bir üslup kullanmıştı. Ülkenciler, bireyin dönüştürücü etkisinin unutturulduğu ve insanın değerini merkezine alan sosyalist ideolojilerin kadükleştirildiği bir zamanda, yine insana odaklanarak

İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar'ı gözler önüne seriyor.

Olgu Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

Genel bir pesimizmin hâkim olduğu günümüz dünyasına eleştirel bir cevap olarak, devrim yapabilme gücüne sahip insanı ön plana çıkaran bir sergi hazırlarken, sanatçının kullandığı renkler ve motifler önceki çalışmalarının bir uzantısı olarak resimsel diline eklenmiş. Olgu Ülkenciler, seri hâlinde oluşturduğu işlerine hem düşünsel bir zemin seçmiş hem de bu seriyi destekleyecek bir teknik ve plastik tavır yaratmış. Sanatçının son dönemdeki üretimleri arasında Nazım Hikmet'in şiirlerinden esinlenerek oluşturduğu *Memleketimden İnsan Manzaraları* ve 19. yüzyıl Rus edebiyatını merkezine alan *Yeni İnsan* ile *Rus Klasikleri* yer alıyor. Ülkenciler'in, propaganda afişlerini andıran cezbedici renklerle, yinelenen soyut geometrik formlar ve Kiril harflerin bileşiminden ortaya çıkan resimlerinde, Sovyet estetiği ile hümanist sosyalizm fikriyatını çağdaş bir yorumla günümüze taşıdığını görüyoruz. Toplumsallık olgusunun yitirildiği ve bireyciliğin hüküm sürdüğü bir sistemde, kültürel ve tinsel değerlerin usulca kaybedilmesinin neden olduğu yozlaşma ve insansızlaştırmadan yine insanı sorumlu tutan kötücül zihniyetin karşısında duruyor Olgu Ülkenciler: "Edebiyat, sinema veya çağdaş sanat gibi çeşitli disiplinlerde insanlığın kötü olduğuna dair bir yargı oluşturuluyor. Oysa benim ya da insanlık tarihinde yer etmiş insanların savunduğu başka bir şey var; insanın kötü olmadığı, insanı kötüleştirenin aslında sistemin kendisi olduğudur." Bugünün tarihsel koşullarıyla toplumsal yapısını sorguya çeken Ülkenciler, günümüzdeki olgulardan yola çıkarak insanlık tarihindeki 'devrimci sıçramalar'la bu olayların başkahramanlarına yer verdiği resimlerinde, hümanist bakış açısıyla bir tarih okuması öneriyor. İngiliz tarihçi Edward Hallett Carr yorumsuz tarihin anlamsızlığını savunur; bu doğrultuda Olgu Ülkenciler'in çalışmalarının, kendi ifadesi ve yorumuyla bir tarihsel anlatım ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Olgu Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

Sergide yer alan işlerin çoğunda siyah, beyaz ve buzul mavisi tonları ile toprak renkleriyle kırmızı tonları hâkim. Renk seçimleriyle kompozisyon içeriklerinin oluşturduğu tezatlık izlevicivi de duygusal bir ikilemde bırakıyor. Sanatçı,

resimlerdeki katmanlı dokuları oluşturmak için çeşitli boyalarla kolaj tekniğinden yararlanırken aynı renkleri, hem mat hem parlak boyalar kullanarak ve çeşitli tekniklerle uygulayarak tuvale aktarmış ve bu sayede aydınlık - karanlık dengesini inşa etmiş. *Zevkli Rezalet*'te altın varaklarla barok süslemeler; siyasi gücün mizahi bir simgesi olarak kullanılırken, bu kez yüzeyin son katmanı olan gümüş ve altın süslemeler, figürleri yüceltmek, ön plana çıkarmak ve aydınlatmak için kullanılmış.

Olgü Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

Sanatçının açık kompozisyonları, seçilmiş hikâyelerin kurgusuyla bir parçasını sunarak izleyiciyi didaktik bir söyleme maruz bırakmaktan ziyade ona özgür bir yorum alanı bırakıyor ve böylelikle sergi, insanlığın çöküşüne tanıklık edildiği felaket anlarında insanlara yeniden umut verip rehberlik edecek bir kılavuz niteliği kazanıyor. Stefan Zweig, denemelerini *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar* diye adlandırmasının sebebinin "çünkü onlar, tıpkı yıldızlar gibi, hiç değişmeden geçmişin karanlığına ışık tutmaktadırlar(...)" diye açıklar. Ülkenciler'in yapmaya çalıştığı ise, geçmişin karanlığına ışık tutmanın yanı sıra bugün de aydınlatmaktır. Bu nedenle resmin ucu açık. İnsanlık tarihinin en dibe vurduğu anlardaki ayaklanmaları ve direnişleri konu edinirken geleceğe ışık tutup bir nevi umudun bâkî olması gerektiğini vurguluyor.

Olgü Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

Sergiyi tamamlayan fakat özünde birbirinden bağımsız olan eserler, bir araya geldiklerinde Ülkenciler'in insanlık tarihinden seçtiği dönüm noktalarının bir kronolojik bütünü oluşturuyor. Bu seçkide yer alan *Rus Klasikleri* serisinin yanı sıra, *1789, De Te Fabula Narratur* ile *Şostakoviç* serginin duruşunu ana hatlarıyla ortaya koyuyor. Modern Rus edebiyatında, Gogol, Turgenyev, Dostoyevski gibi yazarlar, siyasi ve toplumsal sorunları ele alırken aydınlığı, ilericiyi, tutunulması gereken etik değerleri ve insanın özündeki "iyiliği" savunarak sistemin yanlışlarını eleştirmişlerdir. Sanatçının resmettiği, dokuz tablodan oluşan *Rus Klasikleri*, rengârenk afişler kılıfına bürünerek duvarları ele geçirmişlerdir. Bu nedenle bu çalışmalar kavramsal anlamda serginin çıkış noktasını isaret ediyor.

Galeri mekânına girer girmez izleyiciyi karşılayan *Anlatılan Senin Hikâyendir*, serginin tonunu ve tavrını belirliyor. Bu sözler, 19. yüzyıl sosyalist siyasi akımların temelini oluşturan Marx'ın *Das Kapital* yapıtının önsözünde yer alır fakat cümlelerin aslı ilk olarak Horatius tarafından söylenmiştir ve şöyle başlar: "Quid Rides? Mutato Nominante De Te Fabula Narratur"; "Neden gülüyorsun? İsim değiştiğinde, anlatılan senin hikâyendir". Ülkenciler, kurukafalardan oluşan bir peyzaj ve zeminin üzerinde, duruş ve formlarıyla buldukları düzene başkaldırdıkları sezilen kadın ile erkek figürüne yer verir. Kompozisyonda, kurukafaların üzerinden yükselen bu iki figürle peyzajda yer alan kurukafalar arasına bir duvar örülmüş, üzerinde ise Horatius'un sözleri okunur. Buradan şu yorum çıkarılabilir: Tarihin evrenselliği ve kendisini tekerrür eden yapısıyla günümüzü anlamak için geçmiş 'hikâyelere' kayıtsız kalınmaz.

Olgu Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

Fransız Devrimi konulu 1789 isimli eserde, Fransız avukat ve politikacı Maximilien Robespierre'in ardı arkası gelmeyen katliamlarla giyotin infazlarına cevaben yaptığı 5 Kasım 1792 tarihli konuşmasında geçen meşhur "Devrimsiz bir devrim mi isterdiniz?" alıntısı yer alıyor. Zorba hükümdarlığa karşı isyan hakkını savunan Robespierre, 3 Aralık 1792'de yaptığı bir sonraki konuşmasında XVI. Louis'nin infaz edilmesi gerektiğini ilan eder; "çünkü vatanın yaşaması için Louis ölmelidir." Bu yapıt, sadece bir asır sonra farklı bir coğrafyada proleteryanın ayaklanmasına sebep olacak, özünde burjuvazinin önyak olduğu, kanlı Fransız devrimini temsil eder. Bu nedenle, sanatçının resminde galibiyetin huzuru ve görkemi ile felaketin karanlığı bir aradadır. Resmin ana figürü olan, sadece alt kısmı resmedilen kanonik bedenin sol ayağı öne doğru ilk adımını atmaktadır, kurukafaları görmezden gelerek kararlı biçimde, neredeyse kompozisyonun dışına taşacak ışığa doğru yol almaktadır. Felaket atlatılmıştır ve yeniden filizlenir insanlık.

Olgu Ülkenciler, Sostakovic, Tuval üzerine karışık teknik, 60 x 140 cm

Rus besteci *Şostakoviç*'in portresi *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar* sergisinde, galeri alanının gizlenmiş bir bölümünde yerini alıyor. Dmitri Şostakoviç, II. Dünya Savaşı'nda Leningrad'ı terk etmeyi reddederek bu süreçte çalıştığı konservatuarın damında gözlemcilik yaparken karaladığı notalarla faşizme direnişin sembolü haline gelen Leningrad Senfonisini (7. Senfoni) besteler. Besteci, bir gözlemci olarak olan biteni izler ve gördüklerini notalara aktarır. Bu bağlamda Olgu Ülkenciler de, tarihin döngüsellliğini ileri sürmektense, günümüzde tanıklık ettiklerinden yola çıkarak zamanla anlamlarından yoksun kalmış tarihi anlarla unutulmaya mahkûm karakterlere, kendi yorumuyla yeniden hayat verir.

Paul Klee'nin resmettiği *Tarih Meleği* gibi tarihi görmeye çalışır Ülkenciler fakat felaketlere korku ve hüznle bakmak yerine insana olan inancına sadık kalarak sonrasındaki 'parlama' anını tuvallerine aktarır. İzleyici, tuvalerin yüzeylerini kaplayan göz alıcı renk, doku ve kompozisyonlara dalıp gidebileceği gibi, her yapıtın kendi içinde barındırdığı parlama anlarına sanatçının gözünden görerek anlatılan hikâyeleri benimseyerek kendi hikâyelerine dalıp gitme özgürlüğüne sahiptir.

Olgu Ülkenciler, İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar sergisinden

#hergünebiryazı #artunlimited #unlimitedrag #OlguÜlkenciler #ArtOnistanbul
#İnsanlığınYıldızınınParladığıAnlar #StefanZweig #Azraİşmen #Spartaküs
#FransızDevrimi #KarlMarx #DmitriŞostakoviç #MaximilienRobespierre
#BertoltBrecht #MadelnÜlkenciler #DasFenomen #ZevkliRezalet
#MemleketimdenİnsanManzaraları #NazımHikmet #EdwardHallettCarr
#RusKlasikleri #DeTeFabulaNarratur #Gogol #Turgenyev #Dostoyevski #Marx
#DasKapital #PaulKlee